1. Przedstawienie

Znajdujemy się przed Dworem Artusa, dawnym miejscem zebrań elit mieszczaństwa, a obecnie jednym z oddziałów MHMG. Jest to jedno z najważniejszych i najbardziej reprezentacyjnych miejsc na Drodze Królewskiej.

2. Funkcje

Gdański dwór jest jedynym zachowanym spośród wielu istniejących kiedyś w Polsce, np. w Toruniu, Chełmnie czy Elblągu. Dwór Artusa został wybudowany początkowo jako siedziba spotkań członków bractwa św. Jerzego, które przeniosło się z końcem XV wieku do nowej siedziby w sąsiedztwie dzisiejszej Złotej Bramy. W XV wieku Rada Miasta zdemokratyzowała Dwór Artusa, zaczęły więc tam spotykać się też inne nowo zawiązane bractwa, tzw. Ławy: św. Rajnolda, Malborska, św. Krzysztofa, Trzech Króli oraz Żeglarzy. Do spotkań służyła im wielka, reprezentacyjna sala wsparta na czterech kolumnach, gdzie każde bractwo miało swoją ławę. Dwór Artusa stanowił też forum towarzyskich spotkań elit oraz gości, często zagranicznych. Bywała tam szlachta i arystokracja, odwiedzali również polscy królowie. W czasie największego rozkwitu Gdańska w XVI wieku Dwór Artusa stał się jednym z głównych salonów europejskich. W późniejszych wiekach przeprowadzano tam otwarte rozprawy sądowe, a od 1742 roku stał się siedzibą giełdy zbożowej. W marcu 1945 roku nad fasadą zawisła flaga polska na znak wyzwolenia Gdańska z okupacji hitlerowskiej. Na pamiątkę tego wydarzenia wmurowano w 1965 roku w południową fasadę tablicę.

3. Wyjaśnienie nazwy

Z początku gdańska budowla nazywana była Domem św. Jerzego, jako że najpierw służyła bractwu św. Jerzego. Nazwa Dwór Artusa wywodzi się ze średniowiecznej tradycji nadawania tej nazwy domom kupieckim. Artur, czyli łaciński „Artus" był wodzem Celtów, działających na terenie dzisiejszej Anglii na przełomie VI i VII wieku. Stał się on wzorem rycerza i wszelkich cnót. Opowieści o jego doniosłych walecznych czynach, okrągłym stole symbolizującym równość, braterstwo i wspólnotę wszystkich rycerzy zostały w XII wieku spisane i urosły do rangi legendy, wrosły w kulturę rycerską. Ta z kolei stawała się często wzorcem podczas różnych zebrań i w ogóle aktywności bractw, gdzie kultywowano rycerskie obyczaje często jako narzędzie podkreślające elitarność członków. Nie inaczej było w przypadku gdańskiego Dworu Artusa.

4. Historia budowy i przebudowy

Dwór Artusa był jednym z pierwszych murowanych budynków na Drodze Królewskiej. (Obok kościoła NMP, Bramy Długoulicznej i Ratusza). Obecna budowla jest trzecią z kolei w tym miejscu. Wiemy, że pierwszy budynek powstał tu około połowy XIV wieku, jednakże nic niewiadomo o jego wyglądzie, formie czy dekoracji. Musiał być on nietrwały ponieważ dwadzieścia lat później rozpoczęto budowę nowej konstrukcji, z cegły, ze sklepieniami i wysokim szczytem. Sto lat później, z powodu pożarów po raz kolejny został przebudowany. Następnie zmianom ulegały już głównie fasady Dworu, zwłaszcza południowa. W połowie XVI wieku dokupiono również budynek z sąsiedniej parceli od strony Ratusza, na biura sądu ławniczego. Na początku XVIII wieku dokupiono budynek z drugiej sąsiadującej parceli. W czasie II wojny światowej ucierpiała większość budynku. Fasada i ściany jednak nie zawaliły się mimo wielu uszczerbków. Odbudowa budynku trwała do 1957 roku. Ale wiele elementów wyposażenia wnętrza jest rekonstruowanych do dnia dzisiejszego.

5. Fasady

Dzisiejszy wygląd fasady od strony Długiego Targu jest efektem nawarstwień stylowych, XVII – wiecznej przebudowy oraz powojennej rekonstrukcji i konserwacji. Najwcześniejsze – gotyckie, są duże, strzeliste okna zakończone łukiem ostrym. Cegły ułożono w wątku polskim, bez podziałów architektonicznych. Nie ma pewności jak wyglądała górna część. Najprawdopodobniej była zakończona ceglanym szczytem. Otwór wejściowy umieszczono w dolnej części środkowego okna. Takie rozwiązanie fasady nawiązywało do fasady pobliskiego kościoła NMP i podkreślać miało wyjątkowość oraz „sakralność" tego miejsca. Elewację tylną rozwiązano w podobny choć skromniejszy sposób. Lokalizacja blendy oraz szybu klatki schodowej może świadczyć o zmianach koncepcji fasady w trakcie jej budowy. W 1552 roku, z okazji wizyty Zygmunta Augusta, przekształcono południową fasadę w duchu włoskiego renesansu. W dolnej części zastosowano boniowanie, a w górnej części wprowadzono arkadową galerię i dwukondygnacyjny szczyt.

W roku 1617 roku, za sprawą Abrahama van den Blocke, a z inicjatywy burmistrza Johanna Speimanna, fasada otrzymała ostateczny wygląd charakteryzujący się wyrazistym programem ideowym umieszczonym na tle włoskich inspiracji z elementami stylu północno – europejskiego. Dodano tarasowe przedproże ze schodami i balustradą. Artysta skorygował nieco (obniżył) wykrój okien. Nad nimi umieścił herby lub emblematy o nierozpoznanej tematyce. Po 1660 umieszczone tam były symbole w kartuszach: Wolności (połączone halabardy), Zgody (podane prawe ręce z gałązką oliwną) i Pokoju (związanych strzał). Abraham van den Blocke dodał szeroki portal nawiązujący do serliany lub łuku triumfalnego, z medalionami z profilowymi popiersiami Zygmunta III Wazy i królewicza Władysława. Pomiędzy oknami umieścił cztery konsole z posągami wybitnych starożytnych wodzów: Scypiona Starszego(rzymskiego pogromcy Kartaginy), Temistoklesa (ateńskiego zwycięzcy perskiej floty), Marcusa Furiusa Camillusa (patrycjusza rzymskiego zwanego Ojcem Ojczyzny) oraz Judy Machabeusza (przywódcy izraelskiego i obrońcy wiary). Najwyższa kondygnacja składała się z prostokątnych okien zwieńczonych balustradą, przedzielonych niszami, w których znalazły się personifikacje Siły i Sprawiedliwości. Całość zwieńcza górująca na dachu sprzyjająca losowi Fortuna. Widać zatem, że fasada podkreśla potęgę miasta i wyraża wartości cenione przez jego mieszkańców, chronionych opieką szczęśliwego losu. W XIX wieku dodano do przedproża kopie dwóch lwów z rozebranej Bramy św. Jakuba. Wówczas też przeprowadzono remont elewacji tylniej, jako część koncepcji przebudowy całego Dworu Artusa według projektu Karla Friedricha Schinkla. Fasada otrzymała formę neogotyku północnoniemieckiego. Powiększono nieco okna środkowe i wschodnie oraz wymieniono większość gotyckiej cegły na nową, fabryczną. Podwyższono także sterczyny. Wyburzono zabudowę przy elewacji tworząc dziedziniec. Po wojnie częściowo przywrócono gotycki wygląd.

6. Nawiązanie do wnętrza

Kiedy wejdziemy do wnętrza, zobaczą państwo kontynuację bogactwa głównej fasady w postaci ozdobnych późnogotyckich sklepień oraz niezwykłego malarsko - rzeźbiarskiego przepychu w dekoracji ścian.